

Chris Barnard,  
Klopdisseboom, p. 96-100  
Kaapstad, 1972

### **Boerendebat**

‘Meneer de voorzitter!’ riep de heer Sysie helemaal van achter uit de zaal, ‘het is tijd dat we gaan stemmen!’ Maar niemand luisterde naar hem. Want Koot du Plooy en Waster van der Merwe probeerden Groot Hans Kleynhans stil te krijgen, zodat Ertjies Grobler iets kon zeggen.

We vergaderden over de nieuwe kerkbouwplannen. Niet in de kerkzaal; daarvoor was de kwestie veel te netelig. Nee, het was in het fruitpakhuis van Groot Hans Kleynhans in Klipkraal. En ik ben geen lid van de gemeente, maar de heren hadden besloten mij als waarnemer uit te nodigen.

In feite was de vergadering belegd om te besluiten over de wijze van fondsenwerving. Waster van der Merwe wilde een BBQ met os aan het spit; Freek Benade en de zijnen drongen aan op een avondje volksspelen; Buks Calitz en zijn mannen hadden een sterke voorkeur voor boerenspelen; en dan was er nog een groep die al die manieren te frivol vond voor een kerkbouwfonds –ze hadden liever een huis-aan-huiscollecte.

Maar toen de vergadering begon, was het de heer Sysie Pansegrouw die als eerste het woord nam. En de heer Sysie was fel gekant tegen de bouwplannen. En toen de heren om zich heen keken, zagen ze dat het in de zaal wemelde van medestanders van de heer Sysie.

‘Ga toch zitten, meneer Sysie!’ riep een aantal. ‘Ga zitten, u bent al weggestemd!’ Maar de heer Sysie liet zich niet van de wijs brengen. Hij zette zijn bezwaren tegen de bouwplannen rustig uiteen.

Dominee wil een nieuw kerkgebouw en daarin heeft hij de steun van de ouderlingen en diakenen. Een groot deel van de gemeente heeft er echter ernstig bezwaar tegen gemaakt, want de hoofdkerk is dan wel ouwerwets en al meer dan veertig jaar oud, maar hij is groot genoeg, meende de heer Sysie, er zitten helemaal geen scheuren in en hij is zo bruikbaar als een kerk maar zijn kan. De tabaksoogsten waren maar zozo de afgelopen paar jaar, het water kwam de boeren tot de lippen, velen van hen konden de noodzakelijke verbeteringen aan hun boerderij niet eens bekostigen en nu wordt hun hier gevraagd een hoop geld op te

hoesten enkel en alleen omdat dominee de kriebels heeft!

‘Wat goed genoeg was voor m’n vader, is goed genoeg voor mij,’ liet Ertjies Grobler weten die er uiteindelijk toch nog een woord tussen kon krijgen. ‘Velen van ons zijn daar gedoopt en aangenomen. De meesten van ons hier zijn daar getrouwd. We hoeven alleen bij het avondmaal wel eens stoelen bij te zetten. Waarom zitten we nu dan toch zo te zeuren over bouwplannen?’

‘En ook nog inflatie,’ riep Jan Kakie. ‘Maar dominee krijgt al zijn groente, vlees en benzine en allemaal voor niks. Van inflatie weet hij niks.’

Rooi Frans Louw sprong op: ‘Jullie verdoen onze tijd,’ zei hij. ‘Jullie horen niet thuis bij deze vergadering. De kerk gaan we gewoon bouwen en we zijn hier om te besluiten hoe het geld bij elkaar te krijgen. Ik stel voor dat we een os aan het spit steken.’

‘Wie wil nou os eten?’ wilde Freek Benade weten. ‘We eten altijd al vlees. Laten we een avondje volksspelen houden, zeg ik. Dat is leuk.’

‘Volksspelen voor de kerk?’ ontplofte Duimpie Bressler. ‘Maar dat is toch zondig! We collecteren langs de deur. Van al dat gefeest en zo komt toch alleen maar zondigheid.’

Buks Calitz stond op. ‘Zondigheid, hou toch op. Wat is er nou zondig aan boerenspelen? Ik stel mijn boerderij ter beschikking voor boerenspelen, koeksisters en gemberbier. Daar komt iedereen op af. De hele regio gaat komen.’

‘Ik niet,’ gaf de heer Peet Roets te kennen. ‘Ik blijf thuis. Wat is er mis met de oude kerk? Kom, ik vraag het jullie. Wat is er mis met de oude kerk? Wat is er mis mee?’

‘Ik wil er alleen maar op wijzen,’ zei de voorzitter, maar het lukte hem niet zijn zin af te maken.

Waster van der Merwe vloog op. Mijn tabak staat op het land te vergelen omdat ik niet genoeg ovens heb. Maar nou moet ik voor iets onzinnigs gaan betalen. Dat weiger ik.’

‘Daar ga ik in mee,’ zei Doorsie du Toit lizig.

‘En wat komt er van?’ riep meneer Peet Roets, pijp in de mond. ‘Weer zo’n ding dat eruit ziet als een gele sprinkhaan met een dak erop? Dat is zo met de kerk bij m’n zus in Pretoria. Je zit je daar voortdurend vast te houden aan de bank – bang als je bent dat het gevaarte gaat vliegen.’

‘Vrienden,’ zei de voorzitter zo hard hij kon. ‘Het is uitermate belangrijk dat ik u erop wijs dat – ‘

Achter in de zaal brak een ruzietje uit tussen de heer Kosie Plessis, Buks Calitz, Rooi Frans

Louw en Freek Benade. Waarover het ging kon niemand goed vaststellen.

Nog voor de vergadering was begonnen waren Jan Kakie en Koot du Plooy al op een haar na slaags geweest tussen de hooibalen naast het pakhuis. De heer Sysie had geprobeerd tussenbeide te komen en de lijzige Doors du Toit had alleen voortdurend staan zeggen dat hij het ermee eens was en dat hij het ermee eens was. Waarover en met wie wist hij waarschijnlijk zelf niet.

En weer was het de heer Sysie die vrede probeerde te sluiten. 'Uit elkaar, heren,' beval hij en zijn losse kunstgebit bibberde in zijn stoppelbaard. 'Nee zeg, verdorie. We hebben het over kerkzaken! Hou op, zodat we door kunnen gaan.' De heren gehoorzaamden hem en hij plukte kordaat aan zijn bretels. 'Juist. Meneer de voorzitter, laten we gaan stemmen!'

Meneer de voorzitter was voor de gelegenheid Barend Breytenbach, een gepensioneerde onderwijzer die zijn best deed groente te kweken, maar zo betrokken was bij alles wat comité en commissie was dat hij jaar na jaar tegen een misoogst aankeek. Barend was de geleerdste van ze allemaal en dat was zijn redding volgens zijn bruingebrande medeboeren. 'Hij weet het toch altijd zo mooi te zeggen,' zei de heer Sysie over hem.

Maar als boer was hij zelfs nog beter dan als voorzitter. Hoe hij een woelige klas vol kinderen ooit in toom kon houden, verbaasde me zeer. Hij kon er de hele avond bijna geen woord tussen krijgen.

'Ik wou er alleen maar op wijzen,' zei Barend Breytenbach voor de zoveelste keer, maar iedereen sprak nu door elkaar.

'We stemmen en daarmee basta,' riep de heer Sysie en hij moest uitkijken dat zijn kunstgebit eruit viel.

'Waarover moeten we stemmen?' Dat wilde Groot Hans Kleynhans weten. 'De kerk wordt gebouwd.'

'Daar ga ik in mee,' zuchtte Doorsie du Toit.

'Maar ik ben nog niet uitgepraat!' bulderde Rooi Frans Louw. En dat moet iedereen nu maar weten: Rooi Frans Louw heeft een stem als een orkaan en als hij zo buldert dan trilt het dak. 'We steken een os aan het spit en als niemand anders die os wil geven dan doe ik het wel en daarmee afgelopen uit!'

'Bouw jullie kerk,' zei Waster van der Merwe. 'Maar ik zet er geen voet in. Ik houd thuis wel gebedsdiensten.'

'Luister,' zei Fred Benade en hij stormde naar voren toe; hij was het goed zat om van

achter uit de zaal te spreken. Iedereen kende hem als een kerel die flink op de vuist kon gaan en Meneer de Voorzitter deed bij voorbaat al een stap achteruit.

‘Luister,’ zei Freek hijgend, ‘Frans Louw moet niet denken dat hij, omdat hij ossen weg kan geven, de kwestie nu heeft opgelost. Zijn ouwe ossen zijn ook zo taai dat het niemand lukt ze te slachten!’

En dat had Freek beter niet kunnen zeggen. Hij was dan wel een geweldenaar met zijn vuisten, maar Rooi Frans is makkelijk twee keer zo zwaar als hij. En er zijn drie man nodig om die lieve Rooi in bedwang te houden.

‘We stemmen!’ liet de heer Sysie horen. ‘Wie tegen de kerk stemt, handen in de lucht!’

Doorsie du Toit stak aarzelend zijn hand op, keek om zich heen, zag van niemand anders de hand in de lucht en bedacht zich razendsnel.

‘Mijne heren, ik acht het mijn plicht u erop te wijzen dat –’

Maar toen kreeg de voorzitter de schoen van de heer Sysie die voor de ruziezoekers bestemd was, vol tegen de borst en voor hij nog maar wilde gaan zitten, zat hij al.

Voor de heer Sagrys Duvenhage gaf dat de doorslag. De hele avond had hij nog geen woord gezegd – alleen al die tijd de kat uit de boom zitten kijken. Maar toen Barend Breytenbach de schoen tegen zich aan kreeg, stond de heer Sagrys langzaam op en liep naar voren, pakte een schop van de grond en timmerde ermee op een leeg benzineblik. En toen iedereen stil was, klom hij rustig de stellage op die als podium dienst deed, vouwde zijn handen en sloot zijn ogen.

De heren wisten niet goed hoe te reageren, maar op het moment dat de heer Sagrys begon te bidden, moesten ze hun hoofd wel buigen.

‘Lieve Vader,’ bad de heer Sagrys met zijn hoge, afgemeten stem, ‘we hebben hier vanavond vergaderd over de kwestie van de kerk. Sommigen onder ons hebben besloten niet aan de fondsenwerving mee te doen. Mogen zij daarover toch vrede vinden in hun hart. Zegen hen wanneer zij voortaan thuis op zondag hun godsdienstoefening zullen houden. En dan zijn er anderen die met het bouwen gaan helpen. Zegen hen in hun onbaatzuchtige arbeid. Sommigen van hen houden een BBQ-avond met os aan het spit. Anderen een avond volksspelen in het ontmoetingscentrum. Buks Calitz en de zijnen gaan boerenspelen houden. En dan zijn er nog degenen, Vader, die alleen dankoffers brengen. Dank u, lieve Vader, dat ieder van hen een zo wijs besluit genomen heeft en vergeef degenen die een te kort lontje hadden. U kent ons boerenlieden, Here, we geloven wat we geloven en zo is dat. En nu,

Vader, waar de vergadering gesloten is en we ieder onze eigen weg naar huis gaan, bescherm ons op onze wegen en geef ons een goede nachtrust. Omwille van Uw naam, Amen.'

En dat was dan dat. De heren hadden geen andere keus en met de staart tussen de benen dropen ze brommend af. Slechts hier en daar was er een stijfkop die buiten nog verder wilde argumenteren, maar niemand wilde meer echt luisteren.

De voorzitter, Barend Breytenbach, zei, toen hij al in zijn auto zat, nog voor een laatste keer tegen de heer Sysie dat hij het zijn plicht achtte de heren erop te wijzen dat de kerkenraad gisteravond in een buitengewone vergadering besloten had om in het licht van de huidige strijd tegen inflatie en van het feit dat er de afgelopen twee jaar magere oogsten waren geweest, de kerkbouwplannen op de lange baan te schuiven.

Vertaling Michiel Angenent

september 2021